

UN CARTELL DE TEATRE FRANCÈS, DURANT LA DOMINACIÓ NAPOLEÒNICA A GIRONA¹

PEP VILA

Si hi ha un episodi poc estudiat durant l'anomenada ocupació napoleònica aquest és el del funcionament de la vida cultural, que pels indicis que tenim devia ser notable, durant un període semicolonial, més o menys consolidat entre 1810 i 1814. Entre la documentació conservada, entre els lligalls de l'Arxiu Històric Municipal de Girona, en la premsa napoleònica de l'època, especialment a la *Gazette de Gironne*, hi ha molts signes d'aquest procés d'aculturació que s'observa entre les classes dirigents franceses de la ciutat que intenten imposar uns patrons i uns models culturals propis. En un d'aquests lligalls municipals hi figura, per exemple, uns rudiments d'un vocabulari francès-català, senyal evident que algú el necessitava per comunicar-se amb l'altra part.

Els francesos, i no són els únics, sempre han mostrat la preocupació i foment de la llengua com a instrument de cultura, per difondre arreu les seves creacions culturals. En aquella època el francès era la llengua d'estat més potent d'Europa. Aquest fenomen d'aculturació enmig d'un conflicte bèl·lic, un aspecte del qual ara comentem breument, no és una disposició

¹ Hom pot trobar informació sobre lleure i cultura, la vida teatral durant la invasió napoleònica a les obres següents: DD. AA.: *Història del Teatre Municipal de Girona*, Girona, 1985. Joan Gay i Puigbert, *Una temporada d'òpera francesa a la Girona napoleònica*, «Revista de Girona», 161, 1993, pàgs. 54-57. Lluís Maria de Puig, *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, Ed. Gòthia, 1976. Carles Rahola, *Girona i Napoleó*. Recerca, edició i pròleg de Lluís Maria de Puig. CCG edicions- Biblioteca Fundació Valvi, Girona, 2007. El dens article de Manuel Larraz, *El teatre a la Ciutat de Mallorca durant la Guerra del Francès (1811-1814)*, «Randà», 6, (1977), pàgs. 47-80, s'ocupa de les obres que foren representades a Ciutat durant aquest període, amb molts gèneres i títols diferents, en una zona ben allunyada dels camps de batalla. El repertori oscil·la entre la difusió de les noves idees i l'exaltació del patriotisme espanyol.

privativa gironina, sinó que s'observa en moltes altres ocupacions i conquestes de territoris per civils i militars, en moments de pau i de guerra, en períodes històrics diversos. En una altra ocasió ja vaig documentar la presència de teatre francès durant l'ocupació francesa a Menorca. Si anem més enrere, durant l'època de la guerra dels Segadors, i durant tot el Barroc, sovintegen a Catalunya comedians castellans que recorren tota Espanya. Són les companyies de teatre itinerants, els anomenats *còmicos de la legua*, que ofereixen saraus, representacions de teatre per als funcionaris, pels nombrosos contingents militars i representants dels ordres religiosos que s'estaven entre nosaltres. També treballaven per a un públic urbà que entenia el que podia. Amb la mateixa finalitat els exèrcits organitzaven per distreure els seus soldats, en els escassos moments de lleure, petites representacions teatrals, majoritàriament de caire èpic, en la qual els actors eren els mateixos militars que formaven part d'aquestes guarnicions i regiments.

A Girona, territori del «Departament del Ter», estada predilecta del governador general de Catalunya, Charles Decaen, hi havia hostatjada una guarnició francesa molt important, que entre familiars i personal auxiliar hom xifrava en dues mil persones, en una ciutat d'uns quatre-mil cinc-cents habitants, que en diades assenyalades organitzava, preferentment al «Teatre de Comèdies», antecedent del «Teatre Municipal», inaugurat en 1860, òperes, obres de teatre, però també balls organitzats pel baró de Gérando al Palau d'Intendència, cerimònies civicomilitars amb benedicció de banderes, commemoracions quan s'esqueia la festa de l'Emperador, festes, etcètera. Els ocupants també consumien llibres, rebien periòdics, es feien enviar solfes i música militar via Perpinyà. La premsa de l'època certifica que aquests francesos estaven al corrent de tot el que passava al seu país i a Europa. A aquestes representacions, que les històries del teatre català han deixat de banda, ben segur, hi assistien també els familiars dels comandaments, una representació de les famílies més distingides de la petita aristocràcia ciutadana gironina, els que ara anomenem afrancesats i col·laboracionistes, una minoria de gironins cultes convidats que entenien la llengua francesa, que gaudien amb representacions teatrals. Per al poble ras també s'organitzaven focs d'artifici, festes populars, salves d'artilleria, commemoracions de victòries, etcètera. L'any 1808 assetjants i assetjats van celebrar junts la festivitat de Sant Narcís, patró de la ciutat. Aquesta

política cultural servia per atreure's la població vençuda, guanyar-se la seva benevolència en moments difícils, per atenuar la duresa dels fets de guerra. Els francesos feien l'impossible per intentar atreure's els catalans. Recordem una primera etapa de l'ocupació quan s'oficialitza el català, es publiquen impresos i periòdics bilingües, etcètera.

EL CARTELL

A l'Arxiu de la Corona d'Aragó, entre l'abundosa documentació sobre la guerra del francès (caixa XXI, lligall XIII, impresos, *affiche du théâtre*), hom guarda un dels pocs cartells conservats que coneixem que informen del teatre representat a Girona. Es tracta d'un cartell, que aquí publiquem en format reduït, que ens informa de les representacions per al dijous 11, el dissabte 13 i el diumenge 14 de febrer de 1813 que es van fer al THEATRE DE GIRONNE. Sota la direcció del senyor Henry, aquell any arrendatari del teatre, hom va posar en escena, com a sisena representació de l'abonament de la temporada, l'obra de Charles Agustin de Bassompierre Sewrin (1771-1853), *La famille des innocens ou comme l'amour vient*, peça breu, comèdia en un acte i en prosa mesclat de vodevils. L'obra fou editada a París per (Variétés-Montasier, 26-1-1807). L'espectacle del dijous 11 començava amb la representació de *Les Prétendus*, òpera de Jean Baptiste Lemoyne (1751-1790) i llibret de Marc-Antoine Jacques Rochon de Chabannes (1730-1800).

El dissabte dia 13, a benefici del senyor Maichens hom escenificava *La Prisonnière*, òpera en un acte de Boïldieu, François-Adrien (1775-1834) amb la col·laboració de Cherubini et Boïldieu i *La fausse Agnès ou le poète campagnard*, comèdia en tres actes. Aquesta era obra de Destouches (1680-1754), pseudònim de Philippe Néricault, membre de l'Acadèmia Francesa. El diumenge 14 hi havia un gran ball. Els espectacles començaven a les set de la tarda. Una bona entrada valia dues pessetes. Els nens més petits de nou anys pagaven mitja entrada. Joan Gay Puigbert, en un article ressenyat a la bibliografia, va documentar a Girona 21 representacions durant la temporada de 1812, majoritàriament òperes franceses. La *Gazzete de Gironne* (48, 14-VI-1812) informa que: «*nous avons des raisons de croire que Molière même plairoit aux Catalans*», en un desig d'implantar i fer conèixer el gran teatre francès a Girona.

Les obres representades durant aquells anys, en francès, de les quals aquestes d'avui només en són un tast, no dubtem que eren superiors en qualitat i en ambició a les que en aquells moments es podien veure als escenaris del país, majoritàriament entremesos, sainets, tant en castellà com en català, obres bilingües, teatre de pastorets i de la passió, algunes comèdies llacrimoses i peces heroiques antigues, obres del Segle d'Or espanyol, etcètera. En aquella època el català era una llengua reduïda a usos col·loquials sense gaire presència en altres àmbits, inclosos els teatrals. Els locals, els teatres públics, tampoc eren gaire nombrosos, ateses les prohibicions que hi havia per bastir escenaris públics, els problemes que comportava el teatre com a diversió, ja que aquest era considerat l'escola pública de la impuresa. Els monopolis dels espectacles també limitaven molt la pràctica teatral. L'any 1801 Girona estava situada entre un grup de ciutats que posseïen una «compañía titular volante», segons el lligall Consejos: 17.764 del Archivo Histórico Nacional: *Lista de compañías de cómicos del Reyno y a cuyos corregidores o Alcades Mayores se comunicó el nombramiento de subdelegados de teatro, incluyéndoles la Instrucción.*

Aquestes representacions gironines, importants per a la història del nostre teatre, són un revulsiu contra el conformisme i la pobresa que oferia la dramaturgia representada a la nostra ciutat. Si més no aquestes obres: vodevils, comèdies lleugeres, òperes, simbolitzaven un avenç, ja que a Girona hom podia veure un teatre modern, obres del final de l'Antic Règim francès, fetes amb més o menys gust i amb uns mitjans tècnics que ens són desconeguts. El teatre francès de la fi del XVIII i durant l'època napoleònica preludia el període romàntic que s'iniciarà pels volts de 1820. Per aquest cartell que avui reproduïm, també ens assabentem del treball d'una impremta de la ciutat al servei dels napoleònides: *Chez Nicolau, imprimeur, rue du Calderiers*, núm. 198, que ben segur cal relacionar amb el taller de Fermí Nicolau (1796-1822).

THEATRE DE GIRONNE

SOUS LA PROTECTION DES AUTORITES CIVILES ET MILITAIRES.

Les Artistes français Réunis
SOUS LA REGIE DE M.r HENRT,
auront l'honneur de donner

AUJOURD'HUI JEUDI 11. FEVRIER 1813.
Pour la Sixième Representation de L'abonnement.

LA FAMILLE DES INNOCENS O U COMME L'AMOUR VIENT-

Charmant Vaudeville en un Acte, en prose; de M. M. rs *Sturin* et *Chazet* qui a obtenu un succès Constant et mérité il jouit toujours de la célébrité qu'il a acquis et sera représenté avec tous les agréments dont il est susceptible.

DISTRIBUTION

Martin, L'Innocent, , M. M. rs Lawalle } La Mère Michaud, M. M. dme, Henry
Innocentin, , , , , , Maichens } Louison, , , , , , Lawalle
Ignace, , , ses fils, , , , , Manceau } Claudine, } ses filles, , M. le Maichens
Bazile, , , , , , Rouquier } Justine , , , , , M. dme Depoix

Le Spectacle Commencera par

LES PREFENDUS.

Grand Opera, en un Acte: Musique de Breton.

DISTRIBUTION

Le Baron, de la Dandinière, M. M. rs Depoix } Un Domestique, , , , , , Cochet
Vale, Amant de Julie, , , , , Manceau } M. dme Orgon, , , M. M. dmes Henry
Mondor, Financier, , , , , , Maichens } Julie, sa fille, , , , , , Lawalle
Orgon, Père de Julie, , , , , , Henry } Marton, , , , , , , , , , Depoix

Samedi Prochain au Bénéfice de M.r Maichens.

Une première Representation de

LA PRISONNIERE, Opera en un Acte,

ET LE POETE CAMPAGNARD

O U
LA FAUSSE AGNES.

Comedie en trois Actes, en Prose; de Détouches.

Dimanche 14. Fevrier 1813

GRAND BAL

Prix des Places: Premieres et parquet 3 Pecettes. Secondes 1 Pecette et 1/2. Troisiemes; Pecette. Parterre 1 Pecette.
Les Enfants au dessous de Neuf ans payeront de mi Place.

LE SPECTACLE COMMENCERA A SEPT HEURES PRECISES.

Chez NICOLAU, Imprimeur. Rue du Calderiers, N.º 198.